

Regulamin Systemu Instrumentów Metodycznych

Postanowienia ogólne

- 1 Słowniczek:
 - a) instrument metodyczny: celowe, uregulowane narzędzie stymulujące rozwój członków grup metodycznych zgodnie z założeniami poszczególnych metodyk, ujęte w systemie metodycznym ZHP: gwiazdka zuchowa lub stopień harcerski, próba harcerza/harcerki, sprawność, trop, wyzwanie, naramiennik starszoharcerski, naramiennik wędrowniczy, odznaki biegłości kierowane do wędrowników;
 - b) kandydat: osoba realizująca założenia instrumentu metodycznego;
 - c) zespół wędrowniczy: grupa członków ZHP w wieku wędrowniczym działająca metodyką wędrowniczą; zespołami wędrowniczym są m.in. zastępy wędrownicze, patrole wędrownicze, drużyny wędrownicze, grupy wędrowników w drużynach wielopoziomowych, kręgi akademickie;
 - d) odznaka tożsamościowa: narzędzie poświadczające wstąpienie do ZHP lub do grupy metodycznej; do odznak tożsamościowych należą odznaki organizacyjne (znaczek zucha, krzyż harcerski) oraz naramienniki: starszoharcerski i wędrowniczy;
 - e) odznaka biegłości: narzędzie poświadczające spełnienie określonych kryteriów przez kandydata; odznaka biegłości wymaga osiągnięcia konkretnych umiejętności, wiedzy, postaw oraz doświadczenia; do odznak biegłości należą m.in. „Trzy Pióra” i odznaki wyszkolenia specjalnościowego;
 - f) odznaka aktywności: narzędzie poświadczające uczestnictwo i osiągnięcie wyniku/rezultatu w programie; odznaka aktywności wymaga podjęcia i utrzymania określonej służby i/lub przeżycia przygody;
 - g) odznaka okolicznościowa: narzędzie poświadczające epizodyczne uczestnictwo w wydarzeniu programowym; odznaka okolicznościowa poświadcza doświadczenie związane z przeżyciem wewnętrznym.
- 2 Niezależnie od użytego rodzaju gramatycznego postanowienia niniejszego dokumentu stosują się jednakowo do odpowiednich członków i członkiń ZHP, chyba że dane postanowienie wyraźnie stwierdza inaczej. Jeśli nazwa danego instrumentu metodycznego (np. konkretnej sprawności) jest określona tylko w formie męskiej, dopuszcza się także stosowanie jej formy żeńskiej, o ile występuje ona w Słowniku Języka Polskiego.
- 3 Ilekroć w niniejszym dokumencie mowa jest o gromadzie lub drużynie określonego poziomu metodycznego, dane postanowienia stosuje się odpowiednio do grup członków tego poziomu metodycznego funkcjonujących w drużynach wielopoziomowych (np. postanowienia dotyczące drużyny wędrowniczej stosuje się odpowiednio do grupy wędrowników działających w drużynie wielopoziomowej).
- 4 Drużynowy może powierzyć wypełnianie swych zadań wynikających z niniejszych regulaminów wybranym funkcyjnym gromady/drużyny odpowiednio przygotowanym

do pełnienia danej roli. Nie dotyczy to ogłaszania zdarzeń związanych ze zdobywaniem instrumentów metodycznych w rozkazach.

- 5 Postanowienia niniejszego dokumentu dotyczące roli i działań drużyny, drużynowego i funkcyjnych drużyny w odniesieniu do prób wędrowników stosuje się odpowiednio do kręgu akademickiego, komendanta kręgu akademickiego i funkcyjnych kręgu akademickiego.
- 6 Instrumenty metodyczne stanowią podstawę układania programu pracy zastępów, gromad i drużyn.
- 7 Jednostki Nieprzetartego Szlaku dostosowują wyzwania, tropy i sprawności, a także sposób realizacji zadań podstawowych stopni do specyficznych potrzeb rozwojowych i rewalidacyjnych swych członków. Dotyczy to także jednostek integracyjnych w zakresie pracy z członkami spełniającymi kryteria członkostwa w jednostce Nieprzetartego Szlaku.
- 8 Zdobywanie instrumentu metodycznego oznacza się na mundurze w sposób opisany w Regulaminie Mundurowym ZHP.
- 9 Fakt zdobycia instrumentu metodycznego odnotowuje się w rozkazie drużynowego.
- 10 Oprócz instrumentów metodycznych dla członków ZHP są dostępne inne narzędzia wspierające samorozwój. W przypadku stosowania ich w stosunku do członków grup metodycznych należy mieć na uwadze niesprzeczność procesu ich zdobywania z zasadami odpowiedniej metodyki. W takich przypadkach do narzędzi tych mają zastosowanie ogólne postanowienia niniejszego dokumentu dotyczące instrumentów metodycznych.
- 11 Wręczenie oznaczenia zdobytego instrumentu metodycznego powinno odbywać się w sposób obrzędowy.
- 12 Oprócz instrumentów metodycznych ujętych w niniejszym regulaminie do stymulowania samorozwoju członków ZHP mogą służyć odznaki, opisane w odrębnych dokumentach. Ponieważ są one kierowane także do członków ZHP spoza grup metodycznych, nie są klasyfikowane jako instrumenty metodyczne.
- 13 Odznaki aktywności i biegłości poświęcone rozwojowi fizycznemu i intelektualnemu mogą być wykorzystywane w miejsce sprawności wymaganych do zdobycia poszczególnych stopni, jako elementy zadań dodatkowych i uzupełniających prób na stopnie, a także stanowić element indywidualnych zadań prób na stopnie wędrownicze.
- 14 W kwestiach nierozstrzygniętych w niniejszym regulaminie decyzję podejmuje odpowiednio przygotowany drużynowy, kierując się harcerskim systemem wychowawczym i założeniami odpowiedniej metodyki. W przypadku wątpliwości zaleca się korzystać ze wsparcia odpowiednich instruktorów lub zespołów instruktorskich.

Próba harcerza/harcerki

- 1 Próba harcerza/harcerki jest indywidualnym instrumentem metodycznym przeznaczonym dla harcerzy, harcerzy starszych i wędrowników. Realizuje się ją bezpośrednio po wstąpieniu do ZHP i rozpoczęciu działania w drużynie. Osoba, która złożyła już przyrzeczenie harcerskie, nie powtarza próby przy zmianie jednostki.

- 2 Celem próby harcerza/harcerki jest poznanie przez kandydata harcerskich ideałów, zasad i zwyczajów organizacyjnych danej drużyny i harcerstwa w ogóle oraz podstawowych wiadomości o ZHP.
- 3 Próba harcerza/harcerki nie ma na celu sprawdzenia kandydata, a jedynie umożliwienie mu podjęcia świadomej i dobrowolnej decyzji o chęci złożenia przyrzeczenia harcerskiego.
- 4 W przypadku kandydatów działających w zastępach starszoharcerskich próba harcerza/harcerki może być połączona z próbą na naramiennik starszoharcerski.
- 5 W przypadku kandydatów w wieku wędrowniczym dołączających do zespołu wędrowniczego próba harcerza/harcerki powinna być połączona z próbą na naramiennik wędrowniczy.
- 6 Rozpoczęcie realizacji próby harcerza/harcerki następuje na jednej z pierwszych zbiórek, w której kandydat uczestniczy.
- 7 Zrealizowanie próby harcerza/harcerki oznacza automatycznie dopuszczenie kandydata do złożenia Przyrzeczenia Harcerskiego.
- 8 Czas realizacji próby harcerza/harcerki nie może przekroczyć 6 miesięcy, z wyjątkiem sytuacji losowych.
- 9 Nie jest właściwe, by w działaniach jednostek harcerskich brały udział osoby, które nie zamierzają realizować próby harcerza/harcerki lub zamknęły ją z wynikiem negatywnym.
- 10 Po zrealizowaniu próby harcerza/harcerki kandydat winien jak najszybciej, a najpóźniej przed upływem 3 miesięcy, otrzymać możliwość złożenia przyrzeczenia harcerskiego. Za zapewnienie tej możliwości odpowiada drużynowy.

Naramiennik starszoharcerski

- 1 Naramiennik starszoharcerski jest nieobowiązkowym oznaczeniem działania w zastępie starszoharcerskim.
- 2 Próba na naramiennik starszoharcerski trwa nie dłużej niż 3 miesiące.
- 3 Realizacja próby na naramiennik starszoharcerski nie wymaga powoływania opiekuna próby. Jeśli kandydat potrzebuje wsparcia, naturalną osobą do udzielania go jest zastępowy lub przyboczny.
- 4 Po zrealizowaniu próby kandydat otrzymuje naramiennik starszoharcerski. Obrzędowe wręczenie naramiennika starszoharcerskiego może zostać połączone z odnowieniem przez kandydata przyrzeczenia harcerskiego.

Naramiennik wędrowniczy

- 1 Naramiennik wędrowniczy jest oznaczeniem działania w zespole wędrowniczym.
- 2 Próba na naramiennik wędrowniczy trwa nie dłużej niż 6 miesięcy.
- 3 W realizacji próby na naramiennik wędrowniczy oraz układaniu zadania opartego na kodeksie wędrowniczym pomaga kandydatowi opiekun próby. Opiekun powinien mieć naramiennik wędrowniczy.
- 4 Po zrealizowaniu próby kandydat otrzymuje naramiennik wędrowniczy. Obrzędowe wręczenie naramiennika wędrowniczego może zostać połączone z odnowieniem przez kandydata przyrzeczenia harcerskiego. Za ewaluację próby na naramiennik wędrowniczy oraz zorganizowanie wręczenia naramiennika wędrowniczego odpowiada opiekun próby.
- 5 Nie jest właściwe, by w zespole wędrowniczym działały osoby niezamierzające zdobyć

naramiennika wędrowniczego.

Gwiazdki zuchowe i stopnie harcerskie

- 1 Indywidualny instrument metodyczny – gwiazdka zuchowa / stopień harcerski – ma na celu stymulowanie wszechstronnego i równomiernego rozwoju kandydata we wszystkich sferach uwzględnionych w harcerskim systemie wychowawczym. Z uwagi na tradycję, w przypadku zuchów instrument ten nosi nazwę gwiazdki zuchowej, zaś w przypadku pozostałych grup metodycznych – stopnia harcerskiego.
- 2 Zdobywanie gwiazdki zuchowej / stopnia harcerskiego rozpoczyna się otwarciem próby. Aby kandydat był świadomy rozpoczęcia tego procesu, w tym momencie można mu wręczyć książeczkę lub kartę próby (zwłaszcza w przypadku zuchów i harcerzy). Fakt otwarcia próby odnotowuje się w rozkazie drużynowego.
- 3 Gwiazdki zuchowe i stopnie harcerskie zdobywane są odpowiednio do wieku kandydata:
 - a) zuch ochoczy: 6-8 lat
 - b) zuch sprawny: 8-9 lat
 - c) zuch zaradny: 9-10 lat
 - d) młodzik/ochotniczka: 10-12 lat
 - e) wywiadowca/tropicielka: 12-13 lat
 - f) odkrywca/pionierka: 13-15 lat
 - g) ćwik/samarytanka: 14-16 lat
 - h) harcerz orli/harcerka orla: 15-19 lat
 - i) harcerz Rzeczypospolitej/harcerka Rzeczypospolitej: 18-21 latPowyższe przedziały wiekowe mają charakter orientacyjny. W uzasadnionych przypadkach możliwe jest wcześniejsze dopuszczenie kandydata do zdobywania gwiazdki lub stopnia przewidzianych dla osób starszych.
- 4 Gwiazdki zuchowe i stopnie harcerskie są zdobywane adekwatnie do aktualnych potrzeb rozwojowych kandydata, z tego względu nie ma wymogu zdobywania wszystkich kolejnych stopni od początku. Dotyczy to m. in. osób dołączających do ZHP w późniejszym wieku, mających przerwę w członkostwie, ale również tych, które z różnych powodów nie zdobyły wcześniejszego stopnia.
- 5 Warunkiem otwarcia próby na gwiazdkę zuchową jest złożenie obietnicy zucha.
- 6 Otwarcie próby na stopień harcerski nie wymaga złożenia przyrzeczenia harcerskiego. Złożenie go jest wymogiem zamknięcia próby na stopień.
- 7 Realizacja prób na stopnie starszoharcerskie/wędrownicze nie wymaga posiadania naramiennika starszoharcerskiego/wędrowniczego.
- 8 Podstawą planowania próby na gwiazdkę zuchową lub stopień harcerski jest idea gwiazdki/stopnia. Na pracę z ideą gwiazdki zuchowej/stopnia harcerskiego składają się:
 - a. zweryfikowanie w połowie zaplanowanego okresu próby, czy obserwowany rozwój kandydata pozwala przewidywać osiągnięcie przez niego po zrealizowaniu zamierzonych działań poziomu opisanego ideą gwiazdki zuchowej/stopnia harcerskiego;

- b. weryfikacja, czy w momencie zamykania próby kandydat osiągnął poziom opisany ideą gwiazdki zuchowej/stopnia harcerskiego.
- 9 Zuchy zdobywają gwiazdki zuchowe przez realizację wymagań gwiazdki, zadań podstawowych, w tym zadań indywidualnych oraz przez zdobywanie sprawności i tropów. Realizacja wymagań gwiazdki odbywa się przede wszystkim w ramach działań gromady.
 - 10 Środowiska mogą dołączyć do programów prób na gwiazdki zuchowe maksymalnie trzy zadania uzupełniające ukierunkowane na poznanie bohatera lub tradycji środowiska.
 - 11 Opiekę nad zuchem realizującym próbę na gwiazdkę zuchową sprawuje drużynowy z pomocą przybocznych. Ważne jest także wsparcie ze strony rodziców zucha, z którymi kadra gromady powinna w tym zakresie współpracować. Nie powołuje się opiekuna indywidualnej próby na gwiazdkę.
 - 12 Harcerze w celu zdobycia stopnia harcerskiego rozpoczynają wykonywanie zadań podstawowych i zdobywanie instrumentów ujętych w programie stopnia. Wykonywanie zadań podstawowych odbywa się przede wszystkim poprzez udział w działaniach zastępu i drużyny. Indywidualne zadania z obszaru służby, rozwoju społecznego oraz rozwoju duchowego i emocjonalnego zasadniczo układa się wraz z drużynowym w trakcie próby w odpowiedzi na aktualne zainteresowania i potrzeby wychowawcze kandydata, można je także ułożyć przy otwieraniu próby. Sprawności wymagane do zdobycia stopnia dobierane są w trakcie próby w odpowiedzi na aktualne zainteresowania i potrzeby wychowawcze kandydata.
 - 13 Harcerze starsi i wędrownicy przystępujący do zdobywania stopnia harcerskiego wybierają opiekuna próby i wspólnie z nim układają indywidualną próbę złożoną z zadań podstawowych, zadań z obszarów służby, rozwoju społecznego oraz rozwoju duchowego i emocjonalnego, a także odpowiednio dobranych sprawności. Jeśli zadania próby będą realizowane z wykorzystaniem tropów i/lub wyzwań, można je wybrać w momencie układania próby lub dobierać w jej trakcie w odpowiedzi na aktualne zainteresowania i potrzeby wychowawcze kandydata.
 - 14 Jeśli jest to uzasadnione wychowawczo, drużynowy może modyfikować zadania podstawowe gwiazdek/stopni. W takim przypadku drużynowy kieruje się zamierzonym celem wychowawczym modyfikowanego zadania – w przypadku stopni pomocna tu może być idea sprawności, z której pochodzi dane zadanie podstawowe.
 - 15 Wymagania idei stopni dotyczące obszarów rozwoju społecznego oraz rozwoju duchowego i emocjonalnego można realizować poprzez zdobywanie odpowiednio tropów i wyzwań.
 - 16 Osoby wstępujące do ZHP w późniejszym wieku lub zdobywające stopień inny niż następny po posiadanym powinny na podstawie indywidualnej rozmowy z drużynowym uzupełnić próbę o 1–5 zadań dodatkowych. Są one ukierunkowane na uzupełnienie kluczowych elementów wyrobienia harcerskiego. Należy przy tym unikać rozbudowywania próby mogącego spowodować jej wyraźne przedłużenie poza granice wskazane w p. 21.
 - 17 Zrealizowane wcześniej zadania podstawowe zalicza się w poczet wymagań próby na

gwiazdkę zuchową/stopień harcerski – nie powtarza się ich ani nie zastępuje porównywalnymi. W poczet wymagań próby na gwiazdkę zuchową/stopień harcerski można zaliczyć sprawności zdobyte od zamknięcia poprzedniej próby na gwiazdkę zuchową/stopień harcerski bądź od zamknięcia próby harcerza, jeśli kandydat nie zdobył wcześniej stopnia harcerskiego.

18 Rolą opiekuna próby jest:

- a) wspólne z kandydatem określenie kształtu próby w oparciu o ideę stopnia;
- b) wspieranie kandydata w realizacji próby;
- c) ewaluacja przebiegu próby wspólnie z kandydatem w połowie zaplanowanego okresu próby oraz przed jej zakończeniem.

19 Opiekunem próby na stopień harcerski harcerza starszego może być drużynowy, przyboczny, zastępowy w wieku przynajmniej wędrowniczym lub wędrownik zaakceptowany przez radę drużyny, ponieważ rola ta wymaga wyrobienia życiowego oraz kompetencji do świadomej pracy z wartościami i postawami wychowanka.

20 Opiekunem próby na stopień harcerski wędrownika może być osoba, która:

- a) zdobyła wcześniej stopień będący przedmiotem próby lub wyższy, lub
- b) ma stopień instruktorski.

Opiekun prowadzący próbę próby musi zostać zaakceptowany przez organ nadzorujący próbę: drużynowego lub kapitułę stopni.

21 Orientacyjny czas zdobywania poszczególnych gwiazdek/stopni wynosi:

- zuch ochoczy: 4-8 miesięcy
- zuch sprawny: 6-10 miesięcy
- zuch zaradny: 6-10 miesięcy
- młodzik/ochotniczka: 6-12 miesięcy
- wywiadowca/tropicielka: 6-12 miesięcy
- odkrywca/pionierka: 9-12 miesięcy
- ćwik/samarytanka: 9-12 miesięcy
- harcerz orli/harcerka orla - 12-18 miesięcy
- harcerz Rzeczypospolitej/harcerka Rzeczypospolitej - 12-24 miesiące

Po zrealizowaniu zaplanowanych działań i osiągnięciu przez kandydata poziomu opisanego ideą gwiazdki zuchowej/stopnia harcerskiego nieuzasadnione jest odwlekanie zamknięcia próby wyłącznie w trosce o zachowanie zgodności z powyższymi wytycznymi.

22 O zamknięciu próby:

- a) zuchów w gromadzie zuchowej decyduje drużynowy;
- b) harcerzy w drużynie harcerskiej decyduje drużynowy przy udziale rady drużyny;
- c) harcerzy starszych w drużynie starszoharcerskiej decyduje rada drużyny na czele z drużynowym, po zasięgnięciu opinii opiekuna próby;
- d) wędrowników w drużynie wędrowniczej decyduje odpowiedni organ demokracji wskazany w konstytucji drużyny;
- e) harcerzy, harcerzy starszych, wędrowników działających w gromadzie/drużynie niższego poziomu metodycznego decyduje drużynowy, dostosowując w miarę możliwości zasady określone w powyższych podpunktach b)-d) do konkretnych

uwarunkowań danej jednostki.

- 23 Przyznanie gwiazdki zuchowej jest połączone z odnowieniem obietnicy zucha.
- 24 Próby na stopnie harcerskie wędrowników realizuje się co do zasady w zespole wędrowniczym, w którym działa kandydat (zwykle jest to drużyna wędrownicza). Dotyczy to w szczególności zatwierdzania programu próby oraz przedstawiania przez kandydata dorobku próby przed jej zamknięciem. Drużyna wskazuje w konstytucji organ właściwy do prowadzenia prób (rada drużyny/wędrowniczy krąg rady/kapituła).
- 25 W drużynie można powołać kapitułę stopni wędrowniczych. Zadaniem kapituły stopni wędrowniczych jest wsparcie wędrownika i opiekuna jego próby w przygotowaniu próby oraz podejmowanie decyzji o zamknięciu próby i wnioskowanie o nadanie stopnia.
- 26 Kapituła stopni wędrowniczych jest wewnętrznym organem drużyny wędrowniczej, zaś jej członkowie są powoływani i odwoływani zgodnie z postanowieniami konstytucji drużyny, stając się z chwilą powołania funkcyjnymi drużyny. W skład kapituły powinny wchodzić min. 3 osoby, które wcześniej zdobyły stopień będący przedmiotem prowadzonej próby. Szczegółowe zasady pracy kapituły określa konstytucja danej drużyny wędrowniczej.
- 27 W sytuacjach, gdy tryb prowadzenia prób wędrowników opisany w p. 24–26 nie byłby właściwy (np. dla prób kadry drużyn niewędrowniczych), można utworzyć kapitułę stopni wędrowniczych na poziomie szczepu bądź hufca. Postanowienia p. 25 i 26 stosuje się wówczas odpowiednio, przy czym w żadnym przypadku kapituła nie jest zespołem instruktorskim, zaś funkcja jej członka nie jest funkcją instruktorską w rozumieniu Statutu ZHP.
- 28 Jeśli w drużynie funkcjonuje kapituła stopni wędrowniczych, może ona nadzorować próby na stopnie wędrownicze również drużynowemu. W takiej sytuacji po zakończeniu próby drużynowy przyznaje sobie stopień rozkazem na wniosek odpowiedniego organu demokracji wskazanego w konstytucji drużyny.
- 29 Kapituła stopni wędrowniczych działająca poza drużyną jest organem pomocniczym dla drużyny i drużynowego. Decyzja o skorzystaniu z jej pomocy przy prowadzeniu prób na stopnie harcerskie należy do drużyny.
- 30 W przypadku kandydatów, którzy nie są członkami żadnej gromady ani drużyny lub prowadzą jednostki inne niż drużyny wędrownicze, rolę drużynowego ujętą w p. 16 i 20 może przejąć komendant szczepu lub hufca.

Sprawności

- 1 Sprawność jest indywidualnym instrumentem metodycznym mającym na celu przede wszystkim rozwijanie umiejętności, w dalszej zaś kolejności – rozwijanie wiedzy i kształtowanie wyrobienia harcerskiego. Sprawności są implementacją uczenia w działaniu, stymulują głównie rozwój fizyczny i intelektualny.
- 2 Zdobywanie sprawności oznacza, że dana osoba wykonała określone zadania, zdobyła niezbędne umiejętności z danej dziedziny i potrafi z nich korzystać.
- 3 Sprawności mogą być zdobywane podczas działań zastępów oraz działań jednostek harcerskich (gromad, drużyn itp.), w tym w trakcie zajęć zaplanowanych na podstawie

programów sprawności. Sprawności mogą być także zdobywane poza działaniami jednostki, w tym także w życiu pozaharcerskim kandydata.

- 4 Kilku członków drużyny może równolegle zdobywać tę samą sprawność, także podejmując wspólne działania (np. na biwaku tematycznym), ale każdy z kandydatów jest indywidualnie rozliczany z wykonanych zadań.
- 5 Rozpoczęcie zdobywania sprawności wymaga świadomej deklaracji kandydata i oszacowania przez niego zamierzonego czasu jej zdobywania.
- 6 Sprawności ruchowe występują jako pojedyncze niestopniowane instrumenty o jednolitych wymaganiach, ale różniących się zestawami proponowanych zadań dla ruchów zdobywających poszczególne gwiazdki.
- 7 Sprawności przeznaczone dla harcerzy, harcerzy starszych i wędrowników są zorganizowane w serie tematyczne. Sprawności występują w czterech poziomach trudności. Poziom zdobywanej sprawności dobiera się do potrzeb rozwojowych kandydata i posiadanych już przez niego umiejętności. Nie ma obowiązku zdobywania kolejno każdej sprawności z danej serii tematycznej.
- 8 W przypadku kandydatów rozpoczynających zdobywanie sprawności z danej serii tematycznej od poziomu wyższego niż najniższy w serii (czyli np. od sprawności **, gdy istnieje w danej serii sprawność *) nie oczekuje się modyfikowania programów sprawności w celu ujęcia w nich zadań sprawności niższych poziomów, ponieważ zadania sprawności o wyższym poziomie trudności z założenia budują na umiejętnościach opanowywanych na poprzednich poziomach. Wystarczy zwrócić uwagę, aby w wykonywanych zadaniach przejawiała się także idea niższego poziomu trudności.
- 9 Niektóre zadania podstawowe stopni harcerskich są tożsame z zadaniami konkretnych sprawności. W takim przypadku wykonanie danego zadania jest zaliczane zarówno do próby na stopień, jak i na sprawność.
- 10 Co do zasady sprawności przeznaczone dla harcerzy, harcerzy starszych i wędrowników są realizowane według ujętych w załączniku programów. Modyfikowanie zadań przez drużynowego jest dopuszczalne jedynie w szczególnych przypadkach, np. gdy wymagają tego ograniczenia kandydata lub warunki zewnętrzne. W takim przypadku drużynowy modyfikuje program sprawności, kierując się ideą jej danego poziomu trudności.
- 11 Drużynowy będący instruktorem w stopniu co najmniej podharcmistra może samodzielnie układać sprawności do stosowania w prowadzonej przez siebie gromadzie lub drużynie bądź w prowadzonych przez siebie działaniach. Tak utworzone sprawności mogą być stosowane w danej jednostce również po zmianie jej drużynowego.
- 12 Namiestnik / szef zespołu metodycznego będący instruktorem w stopniu co najmniej podharcmistra może samodzielnie układać sprawności do stosowania w drużynach prowadzonego przez siebie namiestnictwa/zespołu metodycznego. Tak utworzone sprawności mogą być stosowane w jednostkach danego hufca.
- 13 Zaleca się przesyłanie sprawności opracowanych w myśl postanowień p. 11–12 do Głównej Kwatery ZHP celem ich upowszechnienia.
- 14 Zdobywanie sprawności co do zasady nie wymaga wskazania opiekuna sprawności.

Może to być uzasadnione w przypadku sprawności wymagających bardziej zaawansowanych kompetencji, np. specjalistycznej wiedzy. W takim przypadku rolę tę drużynowy powierza osobie dysponującej niezbędnymi kompetencjami.

- 15 Zrealizowane zadania są potwierdzane przez zaakceptowane wcześniej przez drużynowego osoby, właściwe z uwagi na okoliczności, kompetencje w danym obszarze itp.
- 16 Przekroczenie deklarowanego czasu zdobywania sprawności powinno być impulsem dla drużynowego do przedyskutowania postępu, motywacji i dalszych planów kandydata, ale nie blokuje zdobycia sprawności po dokończeniu zadań w przyszłości.
- 17 O przyznaniu sprawności decyduje krąg rady / rada drużyny / organ demokracji drużyny wędrowniczej na wniosek kandydata wyrażony w formie funkcjonującej w gromadzie/drużynie.

Tropy

- 1 Trop jest zespołowym instrumentem metodycznym stymulującym przede wszystkim rozwój kompetencji interpersonalnych i umiejętności pracy w grupie oraz umiejętność budowy wspólnoty celu (rozwój społeczny). Celem tropów jest także inicjowanie i wzmocnienie funkcjonowania w gromadzie/drużynie elementów metody harcerskiej takich jak system małych grup i uczenie w działaniu.
- 2 Tropy są zdobywane przez członków grup metodycznych działających w małych grupach zgodnie z zasadami odpowiednich metodyk:
 - a) zuchy: w gromadzie, przy czym przynajmniej część działań zuchy wykonują w szóstkach;
 - b) harcerze i harcerze starsi: w zastępach;
 - c) wędrownicy: w zastępach lub patrolach wędrowniczych.
- 3 Sposób budowania programu tropu stanowi odbicie stopnia samodzielności małej grupy w poszczególnych metodykach:
 - a) zuchy: kadra gromady wybiera z listy trop, którego zadania może zmodyfikować; wybrany trop jest akceptowany przez zuchy w kręgu rady;
 - b) harcerze: zastęp wybiera
 - ścieżkę tematyczną tropu, a następnie układa trop, lub
 - przykładowy trop z zestawem wskazówek, na podstawie którego samodzielnie układa zadania tropu, lub
 - przykładowy trop z proponowanym zestawem zadań, który może wykorzystać lub zmodyfikować według swojego uznania;
 - c) harcerze starsi: zastęp wybiera
 - ścieżkę tematyczną tropu, a następnie układa trop, lub
 - przykładowy trop z zestawem wskazówek, na podstawie którego samodzielnie układa zadania tropu;
 - d) w przypadku wędrowników zastęp lub patrol wybiera ścieżkę tematyczną, a następnie samodzielnie układa zadania tropu, posiłkując się powiązаныmi z nią przykładami.
- 4 Tropy zuchowe są wybierane z zamkniętej listy, z zastrzeżeniem postanowień p. 5 i 6 poniżej. Jedynym wyjątkiem jest możliwość tworzenia przez gromady tropów

- obrzędowych związanych z bohaterem środowiska lub nazwą gromady.
- 5 Drużynowy zuchowy będący instruktorem w stopniu co najmniej podharcmistra może samodzielnie układać tropy zuchowe do stosowania w prowadzonej przez siebie gromadzie lub w prowadzonych przez siebie działaniach. Tak utworzone tropy mogą być stosowane w danej gromadzie również po zmianie jej drużynowego.
 - 6 Namiestnik zuchowy/szef zespołu metodycznego będący instruktorem w stopniu co najmniej podharcmistra może samodzielnie układać tropy zuchowe do stosowania w gromadach prowadzonego przez siebie namiestnictwa/zespołu metodycznego. Tak utworzone tropy mogą być stosowane w gromadach danego hufca.
 - 7 Zaleca się przysyłanie tropów zuchowych opracowanych w myśl postanowień p. 5–6 do Głównej Kwatery ZHP celem ich upowszechnienia.
 - 8 Tropy harcerskie, starszoharcerskie i wędrownicze nie mają ustalonych centralnie programów – są co do zasady tworzone samodzielnie przez zastęp/patrol na podstawie własnego pomysłu i przypisywane do jednej ze ścieżek tematycznych przewidzianych dla tropów: inicjatywa, zaradność, odkrywanie, braterstwo, ojczyzna, człowiek, natura.
 - 9 W przypadku tropów harcerskich, starszoharcerskich i wędrowniczych dopuszcza się inspirowanie się propozycjami dedykowanymi sąsiadującym metodykom (np. w przypadku harcerzy starszych inspirowanie się programami tropów harcerskich lub tropów wędrowniczych) pod warunkiem dostosowania trudności zaplanowanych działań do poziomu rozwoju członków zastępu/patrolu.
 - 10 Elementem tropu harcerskiego, starszoharcerskiego, wędrowniczego są również indywidualne działania członków zespołu realizowane poza zbiórkami zastępu/patrolu. Trop harcerski musi zawierać element wspólnego działania.
 - 11 Tropy wędrownicze można realizować w zespołach mieszanych obejmujących harcerzy i osoby spoza ruchu harcerskiego. W takim przypadku zapisy niniejszego regulaminu stosuje się odpowiednio.
 - 12 Zaleca się, by gromada w ciągu roku zdobyła co najmniej jeden trop z każdej ścieżki.
 - 13 Tropy realizowane w ramach zdobywania stopnia powinny być różnorodne – pochodzić z różnych ścieżek tematycznych.
 - 14 Zdobywanie tropu harcerskiego i starszoharcerskiego może rozpocząć się bezpośrednio po określeniu przez zastęp ścieżki tematycznej i celu tropu i nie wymaga formalnego zatwierdzenia. Po ustaleniu konkretnych zadań zastępowy przedstawia trop drużynowemu, który może przedstawić mu wskazówki dotyczące zdobywania wybranego tropu.
 - 15 Zdobywanie tropu wędrowniczego może rozpocząć się bezpośrednio po wyborze ścieżki tematycznej i określeniu celu tropu przez zastęp lub patrol i nie wymaga formalnego zatwierdzenia. Po ustaleniu konkretnych zadań zastępowy lub szef patrolu przedstawia trop drużynie lub właściwemu według jej konstytucji organowi, które mogą przedstawić mu wskazówki dotyczące zdobywania wybranego tropu.
 - 16 Zalecany czas zdobywania:
 - a) tropu zuchowego wynosi 5–6 zbiórek gromady, realizowanych w ciągłym cyklu;
 - b) tropu harcerskiego wynosi 4–6 zbiórek zastępu, czyli 1–2 miesiące; trop harcerski nie musi być zdobywany w ciągłym cyklu zbiórek;
 - c) tropu starszoharcerskiego wynosi 4–8 zbiórek zastępu, czyli 1–3 miesiące; trop

starszoharcerski nie musi być zdobywany w ciągłym cyklu zbiórek;

d) tropu wędrowniczego wynosi 5–10 miesięcy; trop wędrowniczy nie musi być zdobywany w ciągłym cyklu zbiórek.

- 17 Tropy mogą być także zdobywane w ramach wyjazdowych form pracy (biwaków, zimowisk, obozów, kolonii zuchowych itp.). W takim przypadku zasady określone w p. 16 mogą nie mieć zastosowania.
- 18 Zdobywanie tropu zuchowego koordynuje kadra gromady – drużynowy i przyboczni.
- 19 Zdobywanie tropu harcerskiego koordynuje zastępowy.
- 20 Zdobywanie tropu starszoharcerskiego koordynuje zastępowy lub osoba przez niego wskazana.
- 21 Zdobywanie tropu wędrowniczego koordynuje wybrany przez zastęp/patrol członek – koordynator tropu.
- 22 Zamknięcie tropu zuchowego i zaliczenie go poszczególnym zuchom odbywa się w kręgu rady na podstawie uczestnictwa zuchów w danym cyklu zbiórek. Ostateczną decyzję w obu kwestiach podejmuje drużynowy.
- 23 Decyzję o zamknięciu tropu harcerskiego/starszoharcerskiego podejmuje zastęp przy akceptacji rady drużyny, po podsumowaniu działań przez zastęp na zbiórce drużyny. Decyzja w sprawie zaliczenia tropu poszczególnym harcerzom/harcerzom starszym jest oparta na ich udziale w działaniach i wkładzie w osiągnięty efekt.
- 24 Decyzję o zamknięciu tropu wędrowniczego podejmuje zastęp/patrol przy akceptacji organu drużyny wskazanego w jej konstytucji. Decyzja w sprawie zaliczenia tropu poszczególnym wędrownikom oparta jest na ich udziale w działaniach i wkładzie w osiągnięty efekt. W przypadku połączenia zdobywania tropu ze zdobywaniem przez wędrowników Odznaki Skautów Świata (*Scouts of the World Award*, SWA) w podsumowaniu musi uczestniczyć tutor SWA.

Wyzwania

- 1 Wyzwanie jest indywidualnym instrumentem metodycznym wspierającym rozwój duchowy i emocjonalny w oparciu o i przyrzeczenie i prawo harcerskie. Realizując wyzwania, wychowanek ma się przekonać, że może i powinien pracować nad sobą – że dzięki sile woli potrafi zmienić się na lepsze. Sprzyja to budowaniu poczucia własnej wartości.
- 2 Podejmowane przez kandydata wyzwania są każdorazowo tworzone indywidualnie, a ich tematyka i trudność są dostosowane do potrzeb wychowawczych danej osoby. Publikowane przykłady wyzwań służą jedynie zademonstrowaniu funkcjonowania instrumentu; nie oczekuje się, że kandydaci będą wybierać dla siebie wyzwania z istniejącego materiału. Dopuszczalne jest także inspirowanie się wyzwaniami dedykowanymi sąsiadującym metodykom (np. w przypadku harcerzy inspirowanie się przykładami wyzwań starszoharcerskich).
- 3 Szczegóły wyzwania określa:
 - a) w przypadku harcerzy: drużynowy na podstawie potrzeb wychowawczych kandydata w zakresie rozwoju duchowego i emocjonalnego;
 - b) w przypadku harcerzy starszych i wędrowników: kandydat na podstawie analizy swych potrzeb rozwojowych; sformułowana przez kandydata propozycja wymaga

zatwierdzenia przez drużynowego.

- 4 Dopuszcza się realizowanie wyzwań rozwijających kandydata również w innych obszarach, jeśli ich celem jest kształtowanie silnej woli kandydata.
- 5 Sformułowanie wyzwania musi zawierać jednoznaczne kryterium jego zaliczenia.
- 6 Wyzwanie może być realizowane zarówno w ramach działań jednostki harcerskiej, jak również poza nimi.
- 7 Wyzwanie formułuje się w taki sposób, by kandydat był w stanie zrealizować je w ciągu maksymalnie:
 - a) 1 miesiąca w przypadku harcerzy;
 - b) 3–4 miesięcy w przypadku harcerzy starszych i wędrowników;O ile sensem wyzwania nie jest systematyczność, nie określa się dolnej granicy ich trwania.
- 8 Rozpoczęcie realizacji wyzwania następuje bezpośrednio po jego sformułowaniu. Faktu tego nie ogłasza się w rozkazie drużynowego.
- 9 Wyzwanie można zmienić w trakcie próby, jeśli przestało odpowiadać na potrzeby wychowawcze lub jest niemożliwe do realizacji z innych przyczyn.
- 10 Wyzwania realizowane przez kandydata powinny być różnorodne – oddziaływać na różne postawy.
- 11 Realizację wyzwania zalicza drużynowy na podstawie rozmowy z kandydatem i ewentualnie innymi osobami mogącymi wnieść wkład do tej decyzji (np. świadkami realizacji określonych działań objętych wyzwaniem).

Przepisy przejściowe

- 1 Próby na gwiazdki zuchowe, stopnie **harcerskie**, sprawności, projekty starszoharcerskie, znaki służb będące w toku w momencie wejścia w życie niniejszego regulaminu są realizowane według zasad obowiązujących w chwili ich otwarcia.
- 2 Drużynowy może zdecydować o nadaniu naramienników starszoharcerskich bez realizacji prób harcerzom starszym działającym w zastępach starszoharcerskich w momencie wejścia w życie niniejszego regulaminu.
- 3 Instrumenty metodyczne zdobyte przez członków ZHP przed wejściem w życie niniejszego regulaminu można nadal oznaczać na mundurze zgodnie z odpowiednimi zasadami. Nie zamienia się oznaczeń zdobytych wcześniej instrumentów na odpowiadające im oznaczenia niniejszego systemu.